

Obzor

Francouzská Inatéka

Francouzská Inatéka (Inathèque de France) se nachází na levém břehu Seiny na nábřeží Françoise Mauriaca v Paříži. Sídli v nové budově Francouzské národní knihovny (Bibliothèque nationale de France), která byla vystavěna v letech 1989–1996 podle plánů Dominika Perraulta. Přestože by její přítomnost právě v budovách Národní knihovny mohla svádět k dohadům o administrativní provázanosti obou institucí, jedná se naopak o dvě samostatně působící jednotky. Inatéka jako knihovna audiovizuálního dědictví je zřízena Národním institutem audiovizuálního studia (Institut national de l'audiovisuel, INA) a prostorů knihovny využívá k uchovávání a zpřístupňování studijních kopií vysílání rozhlasu a televize. Umístění do budovy Národní knihovny však není náhodné. Naplňuje se tím přání iniciátora stavby knihovny někdejšího prezidenta François Mitteranda, po němž je budova pojmenována. Ten v roce 1988 vyjádřil přání, že nová stavba Národní knihovny by měla „pokrýt všechna pole znalostí, zpřístupnit je všem, používat nejmodernější technologie přenosu dat, šlo by v ní studovat na dálku a propojit ji s dalšími evropskými knihovnami“.¹⁾ Toto přání nyní knihovna skutečně splňuje, protože v ní lze studovat jak knihy a grafiky, tak i software, multimediální aplikace a díky přítomnosti Inatéky také vysílání francouzského rozhlasu a televizi. To vše za využití nejmodernější techniky, která je „zpřístupňuje všem“ návštěvníkům.

Zpřístupněný archiv

Studovna Inatéky je otevřena od pondělí do soboty od 9 do 19 hodin. Ke vstupu je nutná akreditace, o kterou si návštěvník musí zažádat v informacích čtenářům ve vstupní hale Národní knihovny. Pokud udá předmět výzkumu, který může být univerzitní, profesní nebo osobní a pro který potřebuje prostudovat audiovizuální fondy, obdrží na místě akreditaci na dva dny, na patnáct vstupů, nebo na jeden rok. S akreditací získá přístup do studovny Inatéky a k jejímu archivu. Studovna je vybavena čtyřiašedesáti stanicemi SLAV, což je zkratka pro Station de Lecture AudioVisuelle, zařízení umožňující čtení audiovizuálních dokumentů. SLAV jsou vybaveny počítačem Apple Macintosh G4 s dostatečně velkými barevnými monitory, videopřehrávačem, CD a DVD přehrávačem. Díky vzájemnému propojení jsou veškeré zvukové i obrazové záznamy ovládané přímo z obslužného programu v počítači.

Studiu audiovizuálního dokumentu předchází rešerše v rozsáhlé databázi, která se nazývá *Hyper-Base*. Její ovládání je jednoduché a přitom nabízí velkou variabilitu výběru podmínek hledání, které lze vzájemně kombinovat. Dovoluje konzultaci přístupných databází prostřednictvím dokumentačních polí, která tvoří každý zápis (datum, kanál, hodina vysílání, název, žánr, klíčová slova, obsah atd.) Tyto údaje lze libovolně kombinovat a návštěvník může nalézt hledaný dokument nebo hned celý korpus dokumentů podle tematiky vlastního výzkumu. Katalogový lístek obsahuje kromě hlavičky a velmi podrobného obsahu, jenž popisuje takřka každou minutu filmu, také údaje o pořadu z dokumentů produkční společnosti, které má k dispozici Inatéka, ale také procenta sledovanosti. Databáze je přitom rozdělena do tří částí: kromě televizních pořadů lze vyhledávat

1) La Bibliothèque nationale. *Dossiers de l'audiovisuel* 1994, č. 54, s. 34.

*Studovna Inatěky vybavená stanicemi
audiovizuálního čtení umožňuje analýzu
rozhlasového nebo televizního záznamu
z archivu*

Foto Luděk Janda

reklamy a videoklipy nebo vědecké práce a psanou dokumentaci. Katalog je ve velmi omezené podobě k dispozici i přes internet. Předběžné vyhledání lze tedy provést mimo budovu Inatěky. Pro smysluplnou práci s databází je však nutné osobně zajít do Inatěky nebo do jejích šesti regionálních poboček, protože pouze tam je přístup k úplným informacím o pořadech, které lze ještě před samotnou konzultací audiovizuálního dokumentu dále třídit a zpracovávat v programu *MediaCorpus*. Ten umožňuje údaje získané z databáze doplňovat vlastním poznámkovým aparátem a indexovat. Pomocí *MediaCorpus* lze vytvářet statistiky vysílání a prezentační grafy. Podobný program nejenže šetří čas studia samotných dokumentů, ale umožňuje vytvářet náročné statistické studie, aniž by bylo nutné všechny pořady skutečně zhlédnout. Výběr si návštěvník přesune do nákupního košíku podobně jako v internetovém obchodě a zadá požadavek knihovní službě. Vybraný rozhlasový nebo televizní pořad dostane do hodiny na konzultační kopii, se kterou může dále pracovat a provádět hlubší analýzu.

Požadovaný televizní pořad je k dispozici

buď na kazetě S-VHS, která se používala až do roku 2002 ke studijním kopiím, nebo na nosičích DVD-ROM, kterými byly v roce 2002 nahrazeny videokazety. Rozhlasový pořad je k dispozici na CD-WORM, což je nosič používaný v Inatěce pro záznam zvuku. Samotná analýza audiovizuálních dokumentů probíhá opět na stanicích SLAV. Ty jsou k tomuto účelu vybaveny speciálně vyvinutými softwarovými nástroji *VideoScribe* a *RadioScope* (eventuálně *MediaScope*). Multimediální program *VideoScribe* umožňuje analýzu audiovizuálního dokumentu uloženého na kazetě S-VHS. Záznam se zobrazuje v okně pracovní plochy počítače. Prostřednictvím programu můžete ovládat videopřehrávač a snímat ze záznamu obrázky. Ty lze dále poznámkovat, hierarchizovat a sestavovat z nich dokument v textovém editoru. Pro analýzu rozhlasového vysílání slouží *RadioScope*. Opět dovoluje strukturovat časový průběh dokumentu prostřednictvím poznámkového aparátu, který lze připojovat k časové ose záznamu. Zvukový dokument lze pak procházet právě prostřednictvím poznámek a lze si z něj dělat výpisky. Kopírovat fragmenty hlasových záznamů však program s ohledem na autorská práva neumožňuje.

Obdobou těchto programů je *MediaScope*, který umožňuje totéž pro zpracování toku digitálního obrazu ve formátu Mpeg uloženého na konzultačním DVD. Opět lze strukturovat záznam, opoznámkovat ho, vybrat záběry a vložit je do připravovaného textového dokumentu. Záznam na DVD je navíc opatřen souvislým řetězem obrázků, kterými můžete nahradit nevýraznou časovou osu záznamu. Díky tomu lze rychle přehlédnout průběh televizního dokumentu a zaměřit se pouze na část, která je k analýze nutná.

Dépôt légal TV Base Fenêtre Quitter

Champs de : GENERAL

Complet DL

Page Tri Champ

23 Date de versement

25 Descripteurs

24 Descripteurs secondaires

29 Dispositifs

42 Doc. d'accompagnement

Documentaliste

15 Durée

Durée en minutes

38 Extension géographique

Fonds

21 Générique

22 Générique complémentaire

17 Genre

Champ Opérateur Valeur

Genre égal DOCUMENTAIRE

ET Descripteurs semblable prague

à

Plus de critères Rechercher

Historique

1	1	20	Genre égal 'DOCUMENTAIRE' ET Descripteur
2	2	20	1 Trié par Date de diffusion

Genre

Index > Thesaurus

Nb. D	Terme	Nb. Doc
3248	ADAPTATION	32472
1576	ANIMATION	157540
485	BANDE ANNONCE	485
5194	BEST OF	5193
4072	BREVE	40728
946	CHRONIQUE	946
2170	COMEDIE DE SITUATION	21707
133	CONFERENCE DE PRESSE	133
2580	COURS D'ENSEIGNEMENT	2558
2154	COURT METRAGE	21541
2330	CREATION TELEVISUELLE	2280
8899	DEBAT	8899
843	DECLARATION	842
7983	DOCUMENTAIRE	79813
1874	EXTRAIT	1873

D/p 20 1 Standard DL

	Chaîne de diffusion	Date de diff	Heure de	Durée	Titre propre	Titre collection
1	La Cinquième	13.01.1995	11:13:23	00:26:47	Prague	Embarquement Porte n°1
2	La Cinquième	19.06.1995	14:55:53	00:26:47	Prague	Embarquement porte n°1
3	France 3	21.06.1995	22:58:54	00:46:34	Bohumil Hrabal	Un siècle d'écrivains
4	ARTE	03.08.1995	20:49:10	01:02:47	Les châteaux des Liechtenstein et le Pater Noster de	
5	France 3	20.09.1995	23:13:27	00:49:47	Franz Kafka	Un siècle d'écrivains
6	France 3	02.12.1995	22:26:57	00:56:19	Jan Palach	Derniers voyages
7	ARTE	01.03.1996	22:07:11	01:23:37	La restitution	
8	ARTE	03.05.1996	22:29:53	01:33:51	Têtes de papier = Papierové Hlavy	
9	ARTE	26.06.1996	20:45:32	00:56:26	Les mots et la mort : Prague au temps de Staline	
10	La Cinquième	17.05.1997	08:41:20	00:13:56	Sylvia et la gym	Graine de champion
11	France 3	13.03.1998	23:27:57	00:52:40	Le gel du printemps Prague 1968	Les brûlures de l'histoire
12	France 2	27.08.1998	22:42:18	00:49:55	Les amoureux du printemps de Prague	
13	ARTE	20.11.1998	22:24:16	01:11:28	Une maison à Prague	
14	ARTE	27.10.1999	20:45:18	01:02:54	Une fin sans fins 1953 à 1993	La foi du siècle
15	France 3	05.09.2001	22:57:23	01:23:06	Pour un autre monde	
16	France 5	20.10.2002	09:16:21	00:53:08	Franz Kafka	Correspondances
17	France 2	16.12.2002	26:23:17	00:29:11	Ida Haendel	
18	ARTE	18.09.2003	19:02:20	00:41:26	Prague = Prag	
19	France 5	01.08.2004	16:31:19	00:53:16	Rodolphe II, l'empereur alchimiste de Prague	Les palais d'Europe
20	France 2	24.09.2004	23:55:23	01:25:51	Lise et Artur un couple en résistance(s)	

Prostředí HyperBase s výsledky hledání dokumentárního filmu o Praze v zákonném depozitu

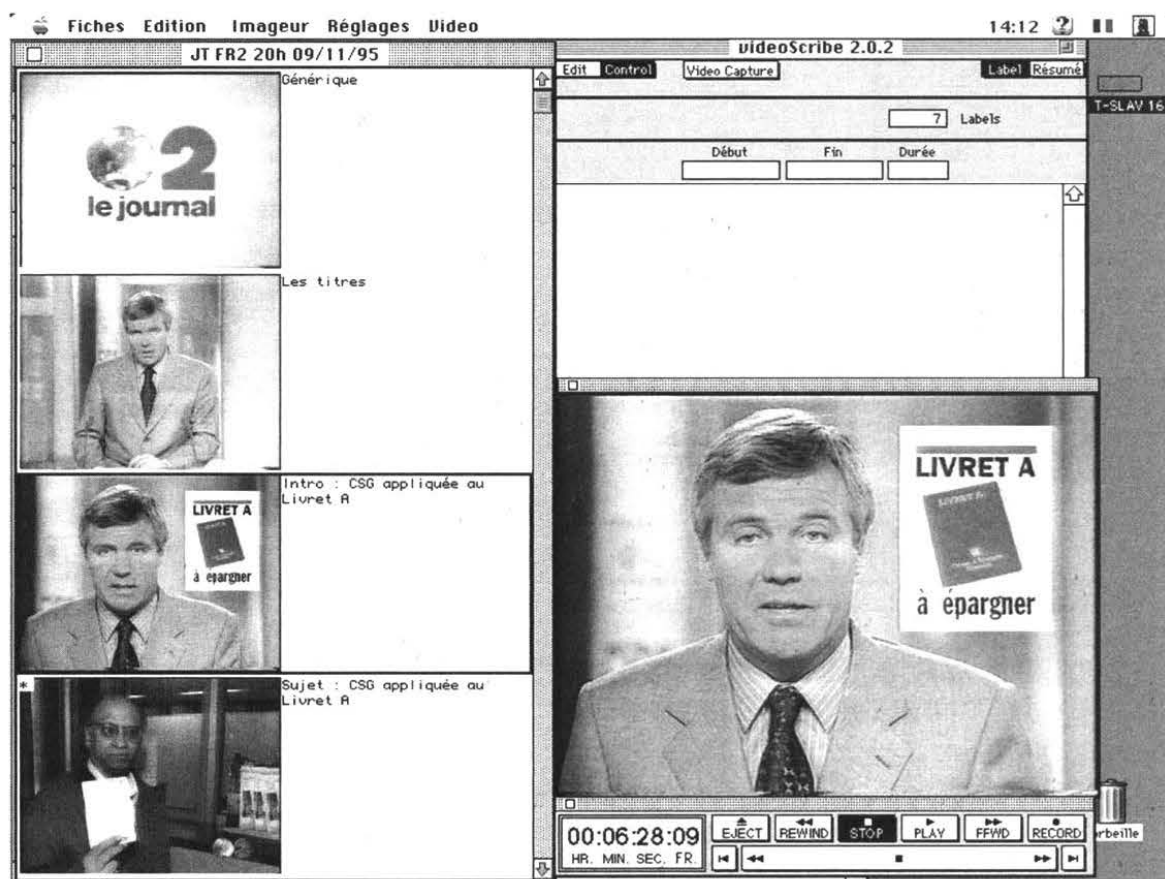
© INA, www.ina.fr/inatheque

Povinný depozit

Studovna funguje teprve od roku 1998. Samotná Inatéka není o mnoho starší: letos slaví deset let od otevření. Důvod jejího založení je však nutné hledat hlouběji v historii, protože se v něm odráží proměna mediální krajiny ve Francii v posledních desetiletích a postupná změna chápání kulturního dědictví, které stále více zahrnuje i audiovizuální produkci.

Administrativně Inatéka spadá pod Národní institut audiovize, který sídlí v Bry-sur-Marne. INA vznikla 6. ledna 1975 (na základě zákona ze 7. srpna 1974) rozštěpením tehdejšího ORTF (Office de Radiodiffusion-Télévision Française), který sdružoval rozhlasové, televizní i vysílací společnosti. Společně s INA tehdy vznikly tři samostatné televizní kanály TF1 (Télévision Française1), Antenne2 a France-Régions3 a vysílací a produkční společnosti Société française de production (SFP), Télédiffusion de France (TDF) a Francouzský rozhlas (Radio France). Posláním INA bylo od počátku schraňovat a zpřístupňovat audiovizuální archivy státních programových společností, dále provádět výzkum v oblasti produkce a audiovizuální komunikace a její inovace, zajišťovat veřejnou službu spojenou s audiovizí a přispívat ke vzdělávání v oboru audiovizuální komunikace. Státní stanice odevzdávají po odvysílání premiérové pořady do INA, která se stará o jejich archiv. Oplátkou INA poskytuje komplexní rešeršní službu a je schopna státním stanicím dodat požadovaný archivní dokument, který je pak ve vysílání zřetelně označen čtvercem s nápisem INA.

Rozdělení státního kolosu ORTF na sedm samostatných společností bylo prvním krokem k postupné privatizaci televizních kanálů. Zrušení monopolu státu v oblasti rozhlasu a televize umožnil zákon z 29. července 1982. Stát si ponechal právo na poskytování a přidělování frekvencí, jejichž

Program VideoScribe umožňuje vkládat záběry ze studijní videokazety do textového dokumentu
© INA, www.ina.fr/inatheque

schválení podléhalo nově vzniklé Národní komisi pro komunikaci a schvalování (Commission nationale de la communication et des libertés, CNCL, v roce 1989 nahrazena Conseil supérieur de l'audiovisuel, CSA).

Pokud jde o nově vzniklé televizní kanály, byl spuštěn placený Canal+ (1984) a dále vznikly soukromé TV6, M6 a Cinq. V roce 1986 rozhodl kabinet premiéra Jacquese Chiraca (který stál již v roce 1974 za rozpuštěním ORTF) o privatizaci prvního kanálu francouzské televize TF1. Nově vzniklým soukromým rozhlasovým a televizním stanicím však nebyla přikázána povinnost archivovat pořady a dále je zpřístupňovat. Tuto situaci popisuje zpráva Francise Becka z června 1987, která byla sice zaměřena na fungování Národní knihovny, ale týkala se také archivace audiovizuálního odkazu. Francis Beck si je vědom nepochopitelnosti mezi obrovským množstvím soudobé audiovizuální produkce a jejím zastoupením ve státních archivech. Proto navrhuje alespoň selektivní výběr produkce soukromých rozhlasových a televizních stanic:

Nové soukromé prostředky šíření audiovizuálních a zvukových zpráv nejsou podřízeny povinnosti archivování u Národního institutu audiovizuálního, která se vztahuje na státní programové společnosti. Selektivní archivace signifikantních vzorků obsahu přenášených těmito novými médii se musí přesto stát součástí péče státní instituce, která dbá o to, aby dnešní kultura byla dostupná i budoucím generacím. [...]

Nelze jen do vyčerpání tupě hromadit dokumenty minulosti, naopak pro budoucí výzkum je nutné provádět výběr. Riziko, že se budou shromažďovat sterilní a nepřehledné

sbírky za strašlivou cenu veřejných financí, ohrožuje požadavky kolektivní paměti národa více než nepatrné nebezpečí, že se ztratí důležitý dokument při každém selektivním zásahu, jakmile mu budou určena pevná kritéria zaručující vědeckou platnost.²⁾

V reakci na tuto zprávu rozhodl tehdejší prezident François Mitterand v prohlášení z roku 1988 o stavbě nové budovy Národní knihovny. O jejím poslání jsme se již zmínili v úvodu. O rok později ministr kultury Jack Lang založil skupinu vedenou Andrém Bourdalé-Dufauem a pověřil ji přípravou zákona, který by umožnil archivaci pořadů rozhlasu a televize soukromých stanic a jejich další zpřístupňování. Bylo využito již existujícího zákona o tzv. povinném depozitu, na kterém se zakládala dosavadní archivační praxe ve Francii. Povinný depozit se původně vztahoval na tištěné dokumenty, o čemž svědčí i obvyklý český překlad francouzského termínu *dépôt légal* jako „povinný výtisk“. Povinný depozit zavedl do francouzské legislativy král François I. (1515–1547). Ten dekretem z 28. prosince 1537 vydaným v Montpellier přikazoval nakladatelům a tiskárnám odevzdat jeden výtisk „všech pozoruhodných děl, která byla či budou [...] vydána [...] v naší době, abychom měli přístup k zmíněným knihám, aby byly šťastně zachovány, až zmizí z paměti lidstva.“ Původně se zákon vztahoval na knihy a grafické listy, které byly shromažďovány v Královské knihovně (*Librairie royale*) na zámku v Blois a staly se jádrem pozdější francouzské Národní knihovny. Postupnými úpravami byl zákon rozšiřován také na mapy, hudební partitury nebo pohlednice, ale ve 20. století i na audiovizuální média. Poslední podstatnou změnou byla novela zákona o povinném depozitu z 3. července 1985, kdy byla článkem 55 dána pravomoc Národní knihovně získávat povinný depozit z děl vydaných na videonosičích.

Nový zákon o povinném depozitu předložený skupinou Andrého Bourdalé-Dufaua byl schválen 20. června 1992, ale na skutečné vymezení rozsahu uplatnění se muselo počkat do 31. prosince 1993, kdy byl schválen tzv. aplikační dekret. Ten přesně stanovil rozsah a způsob aplikace povinného depozitu i pro oblast audiovizuace a určil způsob sběru dokumentů. Dekret měl vstoupit v platnost 1. ledna 1995, dokdy měly pověřené instituce čas připravit se na provádění sběru. Jednalo se celkem o tři instituce (nepočítáme-li Ministerstvo vnitra, které si z odevzdaných tištěných dokumentů vytištěných ve Francii nebo tam dovezených ponechává vždy jeden kus). Především Francouzská národní knihovna dostala na starost grafické nebo tištěné dokumenty všeho druhu, zvláště knihy, periodika, brožury, tisky, rytiny, pohlednice, plakáty, dopisy, plány, globusy a zeměpisné atlasy, hudební partitury, choreografie a fotografické dokumenty. Protože mezi kulturní dědictví byl zařazen i softwarové produkty, měla se starat o sběr programů, databází a expertních systémů bez ohledu na druh nosiče, dále o zvukové záznamy všeho druhu, obrazové záznamy na jiném než fotochemickém nosiči, multimediální dokumenty.

Dalším orgánem povinného depozitu se stalo Národní středisko kinematografie (*Centre national de la cinématographie*). To bylo pověřeno archivací a péčí o obrazové záznamy na fotochemických nosičích a filmové propagační materiály. Kromě toho mělo na starosti shromažďování a uchovávání dalších ne-filmových materiálů, které se vztahují k dějinám filmu, jako jsou scénáře, fotografie, plakáty, knihy, filmové přístroje.

A konečně Národní institut audiovizuace, který byl pověřen sběrem a konzervací zvukových a audiovizuálních dokumentů šířených televizními nebo rozhlasovými vlnami, účastí na vytváření a šíření odpovídajících národních bibliografií a zpřístupňováním těchto dokumentů ke konzultaci veřejnosti. Konzultace dokumentů se uskutečňuje, s výjimkou tajemství chráněného zákonem,

2) Francis Beck, *Extrait du rapport final sur la Bibliothèque nationale, remis en juin 1987 au ministre de la Culture et de la Communication. Dossiers de l'audiovisuel* 1994, č. 54, s. 28.

za podmínek odpovídajících legislativě o duševním vlastnictví a v souladu s povahou jejich konzervace.³⁾

Aby se předešlo možným střetům z rozdělení pravomocí, byla ustanovena vědecká rada pro povinný depozit. Ta se skládá z představitelů výše zmíněných orgánů a předsedá jí generální správce Národní knihovny. Rada má „dohlížet nad vědeckou koherencí a jednotou postupů při uplatňování povinného depozitu“.⁴⁾

Struktura fondů

V současnosti archiv Inatéky uchovává kolem dvou milionů hodin rozhlasového a televizního vysílání, z nichž tři čtvrtiny uložila sama v rámci povinného depozitu. Zároveň skladuje pořady, které pod povinný depozit nespádají, ale jejich selekce by byla dražší než je prostě zaznamenat. Rozdíl se pozná až při dokumentačním zpracování. Pořad, který nespadá pod depozit, nemá tak podrobný katalogizační zápis a není u něj vytvářen popis obsahu. Přesto i tento záznam si lze ve studovně zapůjčit a zhlédnout.

Pokud jde o rozhlas, je zaznamenáváno celkem sedmnáct rozhlasových stanic. Státní francouzský rozhlas Radio France (France Culture, France Inter, France Musiques, France Info a France Bleu) je zachytáván přímo na koncovém vysílači. Soukromé stanice vysílající na velmi krátkých vlnách FM (Europe 1, RTL, RMC, RFI, Europe 2, Chérie FM, Nostalgie, Skyrock, RTL 2, Fun Radio, NRJ a RFM) jsou zaznamenávány ze satelitního vysílání. Od počátku existence Inatéky je rozhlasové vysílání archivováno v digitální podobě. Jako formát uložení byl zvolen Mpeg/Musicam (Moving Picture Expert Group), který vychází z fyziologických vlastností lidského sluchu. Kódování a velikost komprimace přitom předpokládají určitou ztrátu informací, které nejsou považovány za důležité pro celkové vnímání zprávy. Zkomprimovaný signál je pro potřeby archivace uložen na nosičích CD-WORM (Write Once Read Many). Na stejný druh nosiče je zároveň uložena i studijní kopie pro Inatéku. Na jeden CD-WORM se vejde 600 MB dat, což představuje 6 hodin stereofonního (12 hodin monofonního) vysílání.

Velký nárůst v počtu zaznamenaných hodin nastal u televizního vysílání. INA se stále stará o profesní archiv státních stanic France 2 a France 3. Dále dekret o povinném depozitu z 31. prosince 1993 určil Inatéce provádět sběr povinného depozitu u pěti soukromých stanic TF1, Canal+, France 5, Arte a M6. Konzultační kopie byly původně na S-VHS, které byly zvoleny pro svou „robustnost“ v porovnání s Hi-8. Navíc videopřehrávače technicky umožňovaly vkládat časové kódy a pracovat s nimi, propojit počítače přes rozhraní RS 422, a tedy ovládat kazetu přímo z počítače, čehož bylo využito ve studovně. Dokumenty z roku 1994 však svědčí o tom, že se o digitalizaci televizního záznamu uvažovalo už od počátku existence Inatéky. Záznam na Beta SP (na kterých byly ukládány archivní kopie) a S-VHS byl časově náročný, protože umožňoval přepisy pouze v reálném čase a navíc vždy s sebou nesl určitou ztrátu dat. Vzhledem k tomu, že předpokládaná životnost archivu na Beta SP byla asi třicet let, znamenalo to, že časem bude nutné celý archiv překopírovat. Periodický přenos navíc znamenal nejen ztrátu času, ale i ztrátu části informace. Už v lednu 1994 psal Jean-Michel Rodes, nynější ředitel Inatéky, v článku *Le cercle impossible de la conservation (Nemožný kruh konzervace)* o nutnosti přechodu na digitální typ záznamu u archivace obrazu:

Přepis na nový nosič, pokud se provádí na analogovém médiu, způsobuje postupnou degradaci signálu. Při současném stavu technologie a praxe je tedy vše, co uchováváme, časem odsouzeno k zániku a provizorní přežívání bude záviset na tom, jak často bude

3) Viz *Présentation. Le dépôt légal en France* [online]. INA, ©2003, aktualizováno 15. 4. 2004 [cit. 26. 7. 2005]. http://www.ina.fr/inatheque/presentation/cadre_legal.fr.html

4) Alain Simon, Une loi consensuelle. *Dossiers de l'audiovisuel* 1994, č. 54, s. 31.

nutné provést přepis na nový nosič. [...] Povinný depozit nám ukazuje, kudy z bludného kruhu ven, inspirace ale nepřichází z oblasti videa, nýbrž z oblasti rozhlasu. Nahrávání zkomprimovaného digitálního zvuku na optický nosič zaručuje zároveň nedestruktivní čtení, možnost kopírování *bit* po *bitu* bez znehodnocení signálu a kondenzaci informace, která umožňuje šestnáctkrát i vícekrát zkrátit čas na kopírování a snížit tak finanční náklady a lidskou práci potřebnou k přežití programů.⁵⁾

V té době ještě nebyly stanoveny standardní formáty obrazového záznamu ani ideální způsob komprese obrazu, který by snížil velikost digitální informace, aniž by příliš narušil audiovizuální zprávu. Neexistovaly ani finančně dostupné nosiče pro velké množství dat, které digitální obraz vyžadoval.

Digitalizace byla nakonec prováděna postupně od roku 2000, k definitivnímu přechodu na digitální záznam došlo k 1. lednu 2002. Vysílaný signál je komprimován rychlostí 8 Mbits za sekundu ve formátu Mpeg 2 a je ukládán na nosičích S-DLT. Ten umožňuje ukládat informace o celkové velikosti 110 gigabytů. Paralelně je prováděna druhá komprese na 1 Mbits za sekundu. Výsledek je ukládán na nosiče DVD-R. Na jeden den a jeden kanál je zapotřebí jedno S-DLT a tři DVD-R.

Přechod na digitální záznam znamenal podstatné zlevnění vytváření archivu, což umožnilo rozšíření sběru na další, satelitní a kabelové stanice. V současnosti je zaznamenáván signál sedmi celostátních hertzových stanic (TF1, FR2, FR3, Canal Plus, France 5, ARTE, M6), pětatřiceti kanálů přístupných přes kabel nebo satelit (Planète, Paris Première, TMC, RTL9, LCI, Euronews, Eurosports, Canal J, Canal Jimmy, MCM, Série Club, TV5, La chaîne Météo, Mezzo, Animaux, Encyclopedia, Mangas, RFM TV, AB Moteurs, France 4, Equidia, Teva, Seasons, Sport +, Télétoon, Chasse et pêche, Escales, Fun TV, Toute l'Histoire, Histoire, Demain, 13ème Rue, Public Sénat, La chaîne Assemblée, AB1) a čtyři stanice bezplatné digitální televize (Direct 8, NT1, W9 a NRJ 12).

V článku 38 aplikačního dekretu z 31. prosince 1993 se stanovuje, že deponenti musí také předložit Inatéce určitý počet psaných dokumentů. Toto označení se vztahuje na všechny dokumenty zaznamenané na papíru, které se týkají programů a vysílání a pocházejí z produkčních a distributorských společností. Tyto dokumenty jsou vytvářeny různými odděleními těchto společností, jako jsou ředitelství, programová oddělení, výrobní ateliéry, informační a tisková oddělení, služby nebo právní kanceláře. Mohou být psány ručně, na stroji, počítači, vytištěné, v elektronické podobě nebo se může jednat o obyčejné poznámky rozhlasových a televizních pracovníků. V každém případě tyto zdroje obohacují dokumentační bázi audiovizuálních archivů a zjednodušují zpracování katalogizačních poznámek a analytických dokumentací.

Zatímco Inatéca začínala v roce 1995 s třiceti tisíci tištěnými a psanými dokumenty (jednalo se o tiskoviny ORTF a společností, které vznikly po jejím rozdělení), dnes je jí současně s pořady na základě zákona o povinném depozitu předáváno šedesát tisíc tištěných a psaných dokumentů ročně. Kromě toho Inatéca odebírá přes stovku periodik a specializovaných časopisů s programy rozhlasu a televize. Má kompletní sbírku televizního magazínu *Télérama* a jeho předchůdce *Radio Cinéma Télévision* od roku 1950. K tomu je nutné připočítat knihovnu s více než devíti tisíci vědeckými pracemi o audiovizuálních médiích.

Zaznamenané miliony hodin rozhlasového a televizního vysílání by však zůstaly nepřístupné v archivech nebýt pečlivé práce šedesáti dokumentátorů. Ti vytvářejí podrobné katalogizační údaje a sepisují obsahy vysílaných pořadů spadajících pod povinný depozit. Při své práci vycházejí také z doprovodných psaných dokumentů, které dodají televizní společnosti. Tyto dokumenty jsou uvedeny na každém kartotéčním lístku. V současnosti je k dispozici přes dva miliony záznamů.

5) *Dossiers de l'audiovisuel* 1994, č. 54, s. 51.

Při dokumentační práci je nutné odlišovat mezi pořadem, který spadá pod zákonný depozit, a pořadem, který pod něj nespadá. Vysílání z období před 1. lednem 1995 bylo ukládáno v INA jako součást profesionálních archivů státních rozhlasových a televizních stanic. O něm existují podrobné údaje, ale jeho dostupnost v Inatée závisí především na postupné zpětné digitalizaci archivů. Část jich je ještě zaznamenána na filmovém pásu, například zpravodajství z počátků televizního vysílání v padesátých letech, které bylo ukládáno na 35mm film, nebo pořady z let šedesátých na 16 mm filmech. Obecně jsou v Inatée dostupné pořady vysílané po 1. lednu 1995. Tehdy byl ještě prováděn selektivní výběr pořadů a zaznamenávaly se ty, které spadaly pod povinný depozit. Jedná se tedy o pořady vytvořené francouzskými společnostmi nebo v jejich koprodukcí a vysílané v premiéře. Kromě toho jsou k dispozici ještě dvě databáze zaznamenaných videoklipů a reklam. K velké změně došlo 1. ledna 2002, kdy byl zprovozněn digitální sběr. Nyní se zachycuje vysílání nepřetržitě čtyřadvacet hodin denně, proto je skladováno i to, co správně pod povinný depozit nepatří (zahraníční produkce, reprízy apod.). Všechny pořady jsou podrobeny identifikaci a v databázi je u nich uveden název, místo ve vysílání, výrobní údaje a stručná typologie. Pouze programy, které spadají pod zákonný depozit, jsou podrobeny důkladné dokumentaci. Celkem je každoročně zdokumentováno sedmdesát tisíc hodin vysílání. Celý proces dokumentace zabere maximálně tři měsíce od odvysílání.

Studium rozhlasu a televize

Kapacita studovny Inatéky je nyní v průměru zaplněna na 60 % a podle soukromého vyjádření Michela Raynala, který studovnu řídí, je zde celkem akreditováno deset tisíc vědců. Základ je tvořen studenty, kteří představují dvě třetiny návštěvníků. Kromě nich Inatéku navštěvuje 11 % vědců, 21 % zaměstnanců médií, dále učitelé a konečně řadoví občané, kteří prokáží vědecký zájem. Pokud jde o předmět výzkumu, více než čtvrtina jsou podklady pro magisterské práce. 13 % je tvořeno audiovizuálními a multimediálními projekty, zdroje rozhlasu a televize jsou tedy často využívány k reflexi a tvorbě nových děl. 14 % předmětů výzkumu jsou disertační práce a poslední dobou se začínají objevovat samostatné výzkumy učitelů, kteří sami začínají audiovizi vyučovat na vysokých a středních školách. Inatéka se snaží podporovat výzkum ve svých fondech dvěma cenami. Cenu za výzkum (Prix de la recherche), která je ohodnocena částkou 4 000 euro, si v roce 2004 odnesla disertační práce Jean-Mathieua Méona *Eufemizace cenzury. Kontrola médií a ochrana mládeže. Od zákazu k nabádání* a Cenu povzbuzení (Prix d'encouragement) ve výši 2 000 euro, která je udělována magisterským pracím, získal Matthieu Maury za *Arrêt sur images, novinářská kritika televize, v televizi, prostřednictvím televize*.

Inatéka také publikuje vlastní časopis *Médiamorphoses*, který popularizuje současná témata mediálních studií. Kromě toho má tři řady knih. „Mémoires de télévision“ (Paměti televize) vydávané v koedici s nakladatelstvím L'Harmattan se snaží přinést historicky a metodologicky relevantní popis určitých úseků dějin televize, jak tomu bylo například v knize Béatrice Fleury-Vilattové *La mémoire télévisuelle de la guerre d'Algérie 1962–1992 (Televizní paměť a válka v Alžírsku 1962–1992)*. „Les médias en actes“ (Média v aktech) publikují příspěvky vědeckých setkání, která Inatéka organizuje. Například mezinárodní sympozium konané v Bry-sur-Marne 3. až 5. července 2002 vydala ve třech svazcích *Les temps des médias (Čas médií)*. Svazky se věnovaly vztahu televize a národní identity, televizním pořadům *Big Brother* v různých státech a zprostředkovaným obrazům z 11. září 2001 v New Yorku. Vysokoškolským zájemcům o mediální studia je věnována edice „Médias recherches“, kterou Inatéka vydává ve spolupráci s nakladatelstvím De Boeck Université a kde vyšla například učebnice *Télévision, réalité ou réalisme ? Introduction à l'analyse sémio-pragmatique des discours télévisuels (Televize, realita nebo realismus? Úvod do semiopragmatické analýzy televizního diskursu)*, věnovaná televizním debatám nebo válečnému zpravodajství.

Inatéka také od svého založení úzce spolupracovala s vědci. Kromě řady kolokvií pořádá jednou za měsíc „Pondělky INA“ (Lundis de l'INA), kam zve veličiny mediálních studií ve Francii do debat rozdělených do širších cyklů jako „Společnost a média“ nebo „Dějiny televizních programů, 50. a 60. léta“. Významnou měrou se na podobě Inatéky podílely „Metodologické dílny“, které definovaly podobu studijních nástrojů nebo dokumentačních postupů. Tyto dílny vedené v současnosti Michèle Lagnyovou a Guillaumem Soulezem z University Paříž 3 a Denisem Maréchaletem z INA se konají v akademickém roce 2005/06 sedmkrát a jejich téma se bude například 7. dubna 2006 týkat toho, jak obhájit disertační práci z historie s audiovizuálním nosičem (*Comment soutenir une thèse d'Histoire avec un support audiovisuel?*).

Za krátkou dobu činnosti Inatéka významně obohatila dosavadní možnosti studia televize a rozhlasu ve Francii. Její přínos shrnul François Jost v úvodu ke druhému vydání *Úvodu do analýzy televize* (*Introduction à l'analyse de la télévision*):

Zavedení povinného depozitu pro rozhlas a televizi (na základě zákona z 20. června 1992) ohromně ulehčilo práci vědcům: středisko televizních archivů, Francouzská Inatéka, jim napříště umožňuje přístup k desítkám tisíců hodin vysílání. Zatímco dříve bylo nutné pracovat se vzpomínkami nebo náhodně pořízenými nahrávkami, dnes je hračkou systematické studium vysílání na stejném základě jako u textu nebo filmu.

Tato nová situace do hloubky proměnila přístup k televizi: zatímco dřív jsme se museli spokojit s obecnými prohlášeními, dnes jsme schopni analyzovat obrazy a zvuky, které plní naše obrazovky.⁶⁾

L u d ě k J a n d a

Použitá literatura:

François Jost, *Introduction à l'analyse de la télévision*. Paris : Ellipses 2004.

L'Inathèque de France. Nouvelles ressources, nouveaux instruments pour la recherche. Les ateliers de recherche méthodologique. Bry-sur-Marne : INA 1996.

Le dépôt légal de la radio et de la télévision. *Dossiers de l'audiovisuel* 1994, č. 54. Bry-sur-Marne : INA 1994.

L'Inathèque de France, dix ans. *Inapro*, lettre d'information de l'Institut national de l'audiovisuel. Bry-sur-Marne : INA 2005.

DL10. A l'image de la démocratie. *Inapro*, lettre d'information de l'Institut national de l'audiovisuel. Bry-sur-Marne : INA 2005.

Présentation. Le dépôt légal en France [online]. INA, c2003, aktualizováno 15. 4. 2004 [cit. 26. 7. 2005]. <http://www.ina.fr/inatheque/presentation/cadre_legal.fr.html>.

Internetové odkazy:

Inathèque de France

<http://www.ina.fr/inatheque/>

Bibliothèque nationale de France – Dépôt légal

<http://www.bnf.fr/pages/infopro/depotleg/depotleg.htm>

6) François Jost, *Introduction à l'analyse de la télévision*. Paris : Ellipses 2004, s. 3.

Příloha:

**Kartotéční záznam dokumentárního filmu o Praze
PRAGUE=PRAG z archivu pařížské Inatéky**

Vlastní název: Prague=Prag**Název programu:** Voyages, voyages**Vysílací kanál:** ARTE**Vysílací okruh:** 5. okruh**Datum vysílání:** 18.09.2003**Den:** čtvrtek**Statut vysílání:** první vysílání**Hodina vysílání:** 19.02:20**Hodina konce vysílání:** 19.43:46**Délka:** 00.41:26**Tematika:** turistika; dobrodružství objevování**Žánr:** dokument**Druh popisu:** jednoduché vysílání**Měření sledovanosti:** kultura, poznání, dokument, volný čas, turistika**Úvodní titulky:** rež. Missolz Jérôme de**Klíčová slova:** Česká republika; Praha; dějiny; památky; návštěva; cesta; náměstí; revoluce; komunismus

Hlavička: Tento dokument nás zavádí do ulic Prahy, uliček Starého Města, do zahrad, kopců a vypráví nám dějiny tohoto města. Režisér Jérôme de Missolz se s námi podělí o své dojmy a pocity z cesty a setkání s lidmi.

Tento dokument má podobu cestovního deníku a skládá se ze záběrů města a archivních fotografií. Celek je doprovázen režisérovým komentářem mimo obraz v první osobě, který se střídá s rozhovory a svědectvím herečky, sochaře, hudebníka a hlídače památníku.

Obsah: Při záběrech davu turistů na Karlově mostě Jérôme de Missolz vypráví, jak se dostal do Prahy. Vydává se na procházku a dojde na Václavské náměstí, které se hodně proměnilo od události 20. srpna 1968. Jeho vyprávění ilustruje archivní fotografie místa z onoho dne. Muzeum stále nese stopy střelby a pomníček připomíná sebevraždu studenta.

Po západu slunce v kavárně Slavia zasněně vzpomíná, jak poprvé přijel do města v roce 1989. Při návratu do hotelu narazí na natáčení italského štábu a Praha mu připadá jako ohromný filmový ateliér.

Na druhý den se brzy ráno projde po městě, aby se vyhnul turistům, a pak následuje mladou herečku v křivolakých uličkách Starého Města a rozjímá o tom, jak muselo být Staré Město zároveň přitažlivé i odpudivé pro spisovatele jako Kafka. Dívka si chce přečíst Kafkův Dopis otci, a tak zajde do Národní knihovny v centru města a procházejíc se po knihovně přečte úryvek. Když spisovatel vzpomíná na rodinu a dětství, režisér nás nechá zhlédnout Staroměstské náměstí a Chrám Matky Boží před Týnem.

Když dojdou na Starý židovský hřbitov, mladá žena se s námi podělí o své dojmy a vzpomínky spojené s tímto místem. Při návštěvě Pinkasovy synagogy mluví o obětech druhé světové války a vzpomene na členy své vlastní rodiny, kteří zahynuli v Osvětimi.

Na Hradčanech režisér narazí na natáčení reklamy a ironicky poznamená, že právě na tomto místě Hitler vyhlásil konec Československa. Při záběrech Hradu a Svatovítské katedrály připomene dějiny Prahy. Prochází se přílehlými uličkami zaplavenými turisty, kteří se nechají fotografovat před domem, v němž žil Kafka.

V kavárně se znovu shledá s mladou herečkou a spisovatelem, který povypráví, jak se město změnilo od pádu komunismu, a o své poslední knize. Setmí se a spisovatel se vydává do ulic, bloudí, až ve Starém Městě narazí na kabaret, kde zhlédne představení.

Na druhý den jde s mladým mužem Davidem po náměstí, kde se staví kašna. Před několika lety, když na náměstí ještě stával ruský tank, David ho přemaloval na růžovo. Režisér najde ten tank na holé pláni.

Jérôme de Missolz navštíví památník prezidenta Gottwalda a hlídač ho provede zákulisím památníku, kam se turisté nedostanou.

Když se vrátí do centra, vyzpovídá Američana, který si otevřel Muzeum komunismu. Poté ho kroky dovedou do parku nad Prahou, kde vypráví příběh ženy, která tam přichází každý den.

Další den doprovází hudebníka Vladimíra, který pracuje poblíž Prahy.

Následující den připomíná největší Stalinovu sochu, která nikdy nebyla vztyčena a dnes zmizela. Znovu se přidává k Davidovi v základech sochy a ten mu vypráví o revolučních dnech.

Jeho cesta končí na vrcholu televizní věže, kde objevuje zmutovaná batolata vytvořená sochařem Davidem. Naposledy se podívá na město, které se mu rozkládá u nohou.

Produkční zpráva: „Tento film o Praze jsem chtěl natočit tak, abych konfrontoval její nejkrásnější místa, její očividné a neměnné kouzlo, její intelektuální život s čímsi křehčím, nejistějším, co je spojeno s dosud nevyjasněnou budoucností, existenciální úzkostí, ironií času. (...) Dostal jsem chuť natáčet v Praze, protože jsem se chtěl přiblížit k jejím tajemným a ambivalentním podobám, které se podobně jako ‚laterna magica‘ proměňují se světlem, s postupující historií, jednou jsou přitažlivé, jindy děsí. Osou mého cestovního deníku je člověčenství, kouzlo zdání, skrývaná dramata, posun, takřka surrealistický duch, který oživuje český národ, historická perspektiva. (...) V Praze rozčarování, absurdita vždy vyústí v sen a poezii. To je to hlavní, to přitažlivé.“ (Jérôme de Missolz)

Programová společnost: ARTE

Druh produkce: koprodukce

Producenti: produkce, Issy les Moulineaux : Arte France, 2003; produkce, Paříž: Mk2tv, 2003

Zeměpisný rozsah: nadnárodní

Barva: barevný

Verze: dlouhá verze

Doprovodné dokumenty: autorská práva; vysílací práva

Druh zpracování: syntetická katalogizace

Celková sledovanost: 0,60

Sledovanost + 15 let: 0,60

Sledovanost ženy: 0,80

Sledovanost muži: 0,40

Část trhu: 2,20

Část trhu + 15 let: 2,20

Výběr povinného depozitu: 0

Číslo povinného depozitu: CL T 20030918 ART 16h

Název materiálu: [Programový den ARTE 18, září 2003]

Materiál: S-DLT: 1 prvek, paralelní anténa, barva, stereo, rozlišení: 625 řádků, formát: 1/2 palce, postup: Mpeg 2 program, signál: Digitální, standardní barva: kompozitní digitální 4.2.0

Přeložil Luděk Janda

© INA, www.ina.fr/inatheque